

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**про дисертацію Шкавра Володимира Володимировича
«Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх
учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання
(українська мова)**

Актуальність обраної теми. Проблеми реформування контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу, а також удосконалення тестів як інструмента оцінювання якості освіти є предметом обговорення вчених різних наукових галузей і спеціалістів-тестологів, учасників Міжнародної конференції «Освітні вимірювання», яку організовує і проводить Альянс програми сприяння зовнішньому тестуванню в Україні (Useti Legacy Alliance) спільно з Міністерством освіти і науки України, Українським центром оцінювання якості освіти, Національною академією педагогічних наук України. Зокрема, дисертація Шкавра Володимира Володимировича реалізує одну з ухвал резолюції V Міжнародної науково-методичної конференції «Освітні вимірювання-2015. Реформування зовнішнього незалежного оцінювання: методологія, модель, основні складові», у якій рекомендовано НАПН України, університетам та іншим науковим установам розширити дослідження з питань освітніх вимірювань.

Водночас не можемо погодитися із здобувачем, що «аналіз спеціальної літератури з досліджуваної проблеми засвідчує, що в науці проблемі тестового контролю приділено належну увагу». Переконливо констатую як сертифікований розробник тестових завдань при УЦОЯО: з одного боку, у сучасній лінгводидактиці відсутні системні наукові дослідження щодо створення тестових завдань відповідно до принципів, вимог і правил конструювання тесту і тестових завдань, з другого – навчально-методичне забезпечення для тестового контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу з української мови (як в закладах загальної середньої

освіти, так і у вищій школі) має досить низьку якість, зокрема не відповідає критеріям, що дають змогу оцінити якість отриманих результатів – об’єктивність, надійність, валідність і точність. Це і визначає насамперед актуальність дисертаційної роботи Шкавра В. В., яка є завершеним науковим дослідженням.

На підставі інформації, поданої у вступі дисертації, а також в авторефераті, зазначимо, що дослідження дисертанта «Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін» ґрунтується на основних положеннях чинних законодавчих і нормативних документів, концепцій тощо, проте в рубриці «Зв’язок з науковими програмами, планами, темами» варто було б конкретизувати, у межах яких саме наукових програм, планів і тем кафедри української мови й Київського університету імені Бориса Грінченка загалом виконано це дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Вступ дисертації Шкавра В. В. містить усі необхідні компоненти: обґрунтування вибору теми дослідження, мету й завдання дослідження відповідно до предмета та об’єкта дослідження, наукову новизну отриманих результатів, апробацію матеріалів дисертації, структуру й обсяг дисертації тощо. Водночас натрапляємо на певну неузгодженість у визначенні об’єкта й предмета дослідження. Порівняймо: об’єкт передбачає «процес навчання мовознавчих та лінгводидактичних дисциплін майбутніх учителів української мови і літератури...», а предмет і мета дослідження охоплює лише мовознавчі дисципліни. Закономірно виникає запитання: як реалізовано методику експериментального навчання в процесі навчання власне лінгводидактичних дисциплін?

Наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані й подані в дисертації, переважно є обґрунтованими, логічними й послідовними. Їм властива осмисленість наукового пошуку здобувача наукового ступеня,

умотивованість наукових тверджень, висунутих уперше, а також взаємозв'язок наукових теоретичних положень із практичними рекомендаціями для викладачів і майбутніх учителів української мови й літератури. Зокрема, у першому розділі роботи Шкавро В. В. витлумачив й уточнив змістові характеристики базових понять дослідження «тест», «тестування», «лінгвістична компетентність майбутнього вчителя української мови і літератури», «тестовий контроль навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури», дослідив історію розвитку тесту як об'єкта теоретичного аналізу в педагогічній науці, схарактеризував класифікаційні ознаки тестових завдань як інструмента вимірювання навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу.

У другому розділі проаналізовано зміст навчально-методичного забезпечення з теми дослідження. До того ж дисертант продемонстрував досить високий науковий рівень, визначаючи критерії сформованості лінгвістичної компетентності, а саме: когнітивний, – показниками якого є повнота, системність, систематизованість, дієвість, усвідомленість знань, що стимулюють активну мовленнєву роботу майбутніх учителів української мови і літератури, когнітивні дії та операції сприяють інтелектуальному розвитку студентів у процесі засвоєння мовознавчих дисциплін; діяльнісний, – показниками якого є здатність самостійно й раціонально передбачати відтворення й трансформування мовного і мовленнєвого матеріалу, ґрунтується на побудові за зразком, схемою, планом, доповненні, поширенні, відновленні; професійно зорієнтований, що забезпечує вміле використання мовних одиниць відповідно до потреб реальної комунікації майбутніх учителів української мови і літератури, а також стимулює до самостійності у творенні тестових завдань і самоперевірці.

Фахову компетентність здобувача й обізнаність з усіма аспектами досліджуваної проблеми засвідчує третій розділ роботи, у якому з'ясовано мету, завдання та схарактеризовано зміст експериментально-дослідного навчання, описано методикау тестового контролю навчальних досягнень

майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін, проаналізовано результати формувального й контрольного етапів педагогічного експерименту. Водночас, беручи до уваги, що вимірювання рівня здобутих мовних знань і сформованих відповідних умінь та навичок має відповідати не лише вимогам загальної теорії вимірів, а й технології побудови умови тестового завдання та змістового наповнення, зауважимо, що Володимирові Володимировичу, з одного боку, варто було б пропагувати й поширювати ті граматичні форми, що зберігають визначальні ознаки власне української граматичної норми, з другого – уникати розбіжностей у назвах окремих термінів, уведених до умов тестових завдань, та тих, що зафіксовано в енциклопедичних, лексикографічних і термінографічних працях, а також вишівській граматиці.

Результати експериментального навчання, представлені в п. 3.3, підтверджують ефективність пропонованої методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури, проте переконливості результатам дослідження надало б застосування математичних обрахунків за допомогою, наприклад, критерію Пірсона χ^2 .

Належним чином дисертант виклав найважливіші наукові та практичні результати, одержані в дисертації, у загальних висновках. Водночас потребують уточнення окремі твердження, що, на нашу думку, некоректно сформульовано. Наприклад, у п. 3 загальних висновків зазначено, що «вивчення змісту навчально-методичного супроводу в аспекті обраної проблеми дало змогу констатувати, що в аналізованих навчально-методичних та навчальних посібниках («Українська мова: Орфографія. Орфоепія. Тестові завдання»; «Українська мова. Теорія, завдання, тести»; «Сучасна українська літературна мова»; «Українська мова у професійному спілкуванні»; «Практикум з української мови» та інші) вміщено тестові завдання, що корелюються зі змістом освітніх програм відповідних дисциплін». Відповідно виникає запитання: чому здобувач обмежився саме зазначеними посібниками, а навчально-методичне забезпечення з інших мовознавчих

дисциплін, що входять до навчальних планів спеціальностей 035 Філологія (українська мова та література) та 014 Середня освіта (українська мова і література) СВО «бакалавр» і «магістр», залишилися поза увагою автора роботи (зокрема, з діалектології української мови, історичної граматики української мови, стилістики української мови, старослов'янської мови тощо)?

Достовірність та наукова новизна результатів, повнота викладу їх в опублікованих працях. Достовірність результатів дослідження забезпечено науково-методичним обґрунтуванням вихідних положень, ефективним використанням теоретичних, емпіричних і статистичних методів, які відповідають предметові, меті й завданням дослідження; позитивною динамікою результатів експериментальної методики тощо. Проте для підтвердження достовірності результатів варто було не тільки перерахувати використані наукові методи дослідження, а й змістовно визначити, що саме досліджувалося кожним методом згідно з вимогами до оформлення дисертацій, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

Не викликає сумнівів наукова новизна отриманих результатів, оскільки методику тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін в українській лінгводидактиці розроблено вперше.

Зміст наукового дослідження повно відбито в авторефераті дисертації, у якому, крім основних положень, подано також фактичні результати й загальні висновки, ідентичні дисертаційній роботі.

Аналізуючи тематику праць Шкавра В. В., опублікованих у вітчизняних і закордонних наукових фахових виданнях, констатуємо, що вони відбивають основні положення й наукові результати дослідження, стосуються всіх трьох розділів роботи. Позитивної оцінки заслуговує те, що частина публікацій, у яких висвітлено матеріали дисертації, має апробаційний характер.

Загальний висновок. Дисертаційну роботу виконано на високому науковому рівні. Зазначені у відгукові зауваження не ставлять під сумнів вагомість нових науково обґрунтованих експериментальних результатів, що одержав Шкавро Володимир Володимирович, а лише можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час захисту дисертації.

Методичні рекомендації, що містяться в дисертаційній роботі, стануть у пригоді укладачам тестових завдань з мовознавчих дисциплін, зокрема української мови, у розробленні електронних підручників та посібників із методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі, викладачам університетів і педагогічних коледжів у процесі лінгвістичної та лінгводидактичної підготовки майбутніх фахівців, методистам і викладачам закладів післядипломної педагогічної освіти на заняттях зі слухачами курсів підвищення кваліфікації тощо.

За актуальністю, науковою новизною, практичним значенням, змістом та оформленням дисертація з теми «Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін» відповідає пунктам 9–10, 12–14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Шкавро Володимир Володимирович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова).

Офіційний опонент

Доктор педагогічних наук,
доцент, проректор з наукової роботи,
професор кафедри слов'янської філології
Херсонського державного університету

С. А. Омельчук

21 лютого 2019 р.

Підпис С.А. Омельчук

підтверджую начальник ВК

В. Воробієва